

Stedennetwerk Stadslandbouw:

Samenhang- en werking in de overgang tussen stad en platteland.

Verslag van de derde bijeenkomst van het leertraject 2013 – 2014 op 1 april 2014 bij Viermarken in Enschede

Jan Eelco heet iedereen van harte welkom, omdat het zulk mooi weer is, zullen we een groot deel van de dag buiten doorbrengen.

Huishoudelijke mededelingen:

- * Mieke van Dragt wordt voorgesteld, zij is verantwoordelijk voor deze zorgboerderij, later op de dag brengen we daar een bezoekje aan.
- * We doen nu geen voorstelronde, gedurende de dag kunnen we elkaar nog veel spreken. De nieuwe mensen worden wel even genoemd: Lucq en Floor, zij zijn student van Saxion, 3 collega's van Rolf (Yvon, Benno en Boudewijn), 2 gasten van gemeente Almelo (Leo en Paul), en Wijnand Stinissen een nieuw gezicht uit Lelystad en Marc Dekens uit Arnhem. Joe, an English student, stagiair van Jan Eelco.
- * Het programma is samen met Rolf opgesteld. De kern is 'speeddaten': over relaties met het gebied; samenhang en samenwerken. Ook dit gebied bij de Viermarken is een zgn. 'verloren gebied', er liggen veel kansen voor stadslandbouw.
- * Al 22 gemeentes hebben de Agenda ondertekend, op de dag van de stadslandbouw op 15 mei wordt er extra aandacht aan de Agenda besteed, Sharon Dijkma komt ook. Zorg ervoor dat jullie nieuwe wethouders naar deze dag komen, speciaal voor hen is een bestuurdersbijeenkomst, waar de Agenda centraal gesteld gaat worden.
- * Voorafgaand aan de dag van de stadslandbouw zullen een aantal steden benaderd worden over wat er gebeurde in aanloop tot en nadat de Agenda werd getekend.
- * 3 pilots zijn gestart: in Zeist, Alphen en Arnhem. Doel van de pilots om te leren rond de ontwikkelvraag van elke pilot. Om nieuwe en aanvullende inzichten te krijgen over de rol van de lokale overheid in het versterken en versnellen van stadslandbouw. De vorderingen in de pilots worden regelmatig teruggekoppeld. Op 14 oktober 2014 worden de pilots afgesloten met een grote netwerkbijeenkomst van het stedennetwerk in Arnhem.
- * Zet deze data in je agenda:
  - 16 april:** in Almere de tweede *Grow the city* stadslandbouwcafé met voorbeelden uit: Lima, Toronto en Milaan: hoe de stadsrand te betrekken bij de stad.
www.growthecity.eu
  - 14 mei** excursiedag Dag van de Stadslandbouw
  - 15 mei** Dag van de Stadslandbouw www.dagvandestadslandbouw.nl
  - 16 mei** Grow the City Utrecht: 3e stadslandbouwcafé met als thema: *hoe kunnen initiatieven voortbestaan, economisch verdien model* www.growthecity.eu
  - 17 mei** landelijke publieksdag stadslandbouw
  - 1 juli** Bijeenkomst 4 Leertraject **Stedennetwerk Stadslandbouw** in Ede
  - 14 oktober** Netwerkbijeenkomst **Stedennetwerk Stadslandbouw** in Arnhem

Extra agendapunt: Jaap Beumer laat een kaart van eetbaar Utrecht zien en geeft uitleg daarover. Is er belangstelling van andere steden om zo iets over stadslandbouw voor heel Nederland te maken? Veel steden hebben al een eigen kaart gemaakt. Een iemand hoeft dat maar te onderhouden en hoeft dus ook niet veel te kosten. Jaap is aanspreekpunt hiervoor, heb je interesse? Vanuit stedennetwerk zouden we dat kunnen organiseren.

Reacties naar: stadslandbouw@zeist.nl

Wens naar werkelijkheid: Presentatie door Lidwien Reijn van Duurzaam Door.
[140401 Van dromen naar werkelijkheid Stadslandbouw.pdf](#)

In Breda zijn we geëindigd met het tekenen van je droom. Wat zie je als droombeeld voor 2020?

De woorden die het meest voorkwamen in de gemaakte tekeningen zijn: Normaal, dichtbij, zichtbaar, variatie, diversiteit, voedselkennis, verbonden, samen en sluiten van kringlopen. Vandaag maken we de slag van hier en nu naar droombeeld, wat zijn de uitdagingen die je daarbij tegenkomt.

Er worden A4's uitgedeeld met de vragen: Wat werkt mee en wat werkt tegen? Deze worden eerst individueel ingevuld. Daarna wordt in groepjes van 3 verder gediscussieerd over waar het écht op blijft hangen?

Wat valt op?

- * het is een manier van denken: cultuuromslag, zoeken naar gemeenschappelijke beeldvorming

- * eigen weg zien te vinden, neem je ruimte

In Rotterdam zijn veel gezamenlijke initiatieven dus geen individualisering, richt je op wat wel lukt, het ontstaan van collectieven. Zoals Wayne Roberts zei: doe wat je wil, doen ze niet mee? Ga dan zelf door.

- * richt je op waar de energie zit.

- * er lijkt ook een verschil in behoeften tussen de pioniers van het eerste uur en mensen die meer recent met stadslandbouw bezig zijn. Het is belangrijk dat het Stedennetwerk daar aandacht aan blijft schenken.

Introductie Stadsrandzone Enschede Rolf vertoont een film over groene kennispoort (<https://www.youtube.com/watch?v=RZNsESePZCk>) en vertelt samen met Mieke over de Viermarken, waarom is het gebied zo uniek?

Viermarken is een overgangsgebied, vlakbij de stad; zorgboerderij, park, veel vrijwilligers, bijenvereniging, kortom er gebeurt heel veel maar het is nog te weinig zichtbaar voor de stad. De zorgboerderij Viermarken is een stichting met dagbesteding, mensen moeten plezier hebben en een veilige werkomgeving; veel elementen zijn al aanwezig om een stadsboerderij te zijn. Het gebied was strategisch vastgoed van de gemeente Enschede. Al aangekocht en lag dus braak. De stichting mag de boerderij gebruiken maar de gemeente had er geen geld voor over. Uiteindelijk is er POP subsidie toegewezen en gaf een woningstichting 6 ton voor huisvestingverbetering. Nu hebben 111 mensen een plek op de Viermarken gevonden; het boerderijtje waar we vandaag zitten kwam vrij, een Turkse man kwam met het idee een dagbesteding voor allochtone ouderen (vooral dames) hier te starten.

De vragen die spelen zijn: Hoe verbind ik dit prachtige gebied nu met de stad? Er zijn al genoeg elementen aanwezig: zorgboerderij, actieve omwonende burgers, MBO en universiteit, en een park met voorheen een natuureducatie centrum. Samenhang ontbreekt nog. Er moet iets extra's komen, coöperatie; burgers hebben er belang bij, patiënten ook, universiteit zit dicht bij. Raad van het park heeft alleen een toezichthoudende rol, maar werkt wel goed mee. Ieder jaar wordt er iets toegevoegd aan het park. Natuureducatiecentrum was er. Wat moet er voor in de plaats komen? Er zit met 50 vrijwilligers veel sociaal kapitaal in dit gebied. Rolf hoopt op iemand die met frisse ideeën komt.

Vanmiddag gaan we in gesprek met een aantal stakeholders uit het gebied.

Wat wil Enschede (Rolf) van ons weten?

*Rolf wil handvatten hebben om een volgende stap te kunnen zetten, om als terugtrekkende gemeente te zorgen dat het gebied wel verder komt, waar hij morgen al mee aan de slag zou kunnen gaan. Of perspectief, misschien zit hij wel vast.

*Samen met gebiedspartijen concreet stappen gaan zetten. Wat is er anders als je die stap gemaakt hebt? In de verbinding stad en Viermarken. Teruggeven aan de bewoners. Iedereen kent het, bedreigingen. Is het alleen geld dat nodig is of meer? Ligt er een taak voor natuur? Ecologische hoofdstructuur. Wat is de rol van de gemeente in het proces?

* Ideeën, dynamisch gebied, verbinding gebied, verdienmodel ontwikkelen en ambachtelijke educatie.

Ambachtelijke doelstelling voor het park, zitten beheersvergoedingen op; welke nieuwe teelten kunnen we doen? Samenwerking met de Voedselbank die ook meehelpt in de tuin. René Bruins van Duurzaam Door biedt zich aan om hierover mee te denken.

Lunch

De Rotterdamse aanpak: presentatie van Kees van Oorschoot over hoe Rotterdam samenhang brengt de vele initiatieven in de stad (Food council) en verbinding zoekt met haar ommelanden, bijgevoegd: [presentatie Food & the City, stedennetwerk, 1 april 2014.pdf](#)

Wandeling in 2 groepen door het prachtige gebied onder leiding van Benno en Mieke.

Speeddaten met stakeholders

Meerdere stakeholders van het gebied zijn aanwezig om in gesprek te gaan met de deelnemers die in 5 groepen verdeeld zijn:

- Namens de Bewonersgroep/Landgoed Het Wageler zijn Maarten, Marijke en Johan aanwezig.

- Van de Gemeente Enschede is aanwezig: Djoerd de Vos-Koelink, Yvon, Benno en Boudewijn.
- Directeur van basisschool De Noorderkroon: Anne Machiel
- Van AOC Oost, locatie Enschede: Rudi Brouwer
- Voor de Viermarken treedt Mieke als stakeholder op.

De deelnemers bevragen in 3 rondes de

stakeholders: wat houdt ze bezig, wat vinden ze belangrijk voor het gebied, waar lopen ze tegenaan en waar zit energie? Hoe kijken ze aan tegen de rol van de gemeente? Na de speeddate staan zowel deelnemers als stakeholders stil bij de vragen: Wat heb ik hier uitgehaald? Wat kan ik ermee, wat heb ik als inspiratie opgedaan?

Terug koppeling inzichten en te nemen acties

Benno namens de gemeente: we weten zelf niet wat we met dit gebied willen. Sta je open voor ideeën, het effect hiervan is dat je blijft rondzwemmen. Er is ooit wel een visie gemaakt maar die blijkt niet vastgesteld.

Actie: mensen bij elkaar brengen die hier wonen en werken, verschillende organisaties, en vragen wat ze willen en samen een visie op dit gebied maken.

Mieke: er is al heel veel in dit gebied, het is goed om dat te behouden. Dat met elkaar verbinden door een trekker zou goed zijn. Het belang is Viermarken en het gebied!

Actie: ze gaat met het AOC en Djoerd de Vos van de gemeente afspraken maken voor mogelijke samenwerking.

AOC: Het is ingewikkeld, wat mag er hier? Er is gebrek aan regie. Wat is de bestemming van het gebied?

Actie: projectplan schrijven in het kader van stad-land, en de mogelijkheid bekijken of collega's praktijklessen kunnen geven in het gebied.

Johan namens de bewoners: de gemeente of iemand moet het voortouw nemen, er zijn teveel participanten. En er moet een financiële drager komen voor economisch gewin in dit gebied.

Actie: afspraak maken met iemand die de aanpak van de vele vrijwilligers kan intensiveren en professionaliseren.

Basisschooldirecteur Anne Machiel: er moet een persoon warmlopen voor het idee, is die er niet dan vertraagt alles. Iemand of een instelling moet de ideeën handen en voeten geven, niet eindeloos gaan overleggen.

Actie: nogmaals over de gesprekken en ideeën nadenken

Ideeën voor Rolf:

* nodig een stadsboer uit om iets op te zetten bv. een pergola tuin

* 1 trekker of veel mensen met kleine bijdragen in een coöperatie.

Partijen bij elkaar brengen maar voor dat gesprek niet alvast een standpunt in nemen. Ga blanco met de partijen praten, dan ontstaat ruimte voor creativiteit. Iemand moet dit gaan doen. Studenten onderzoek laten doen, met hun rapport kan je dan aan de slag. Laat collega's met ondernemers gaan praten.

Terugkoppeling inzichten & ervaringen met Rolf

Rolf: Het voldeed aan mijn verwachtingen, het blijft mensenwerk, je moet blijven openstaan voor nieuwe ideeën. Ik kan eigenlijk gewoon al beginnen. De gemeente moet het initiatief nemen om de mensen met elkaar in contact te brengen.

Belangrijkste vraag voor NU is: kweek meer gevoel van urgentie, steek de koppen bij elkaar en begin alvast!

Actie morgen: afspraak met Djoerd de Vos wie het voortouw gaat nemen.
Afgesproken wordt dat Rolf het stedennetwerk via social media op de hoogte blijft houden van de ontwikkelingen in het gebied.

Reactie wethouder Hans van Agteren

De wethouder is heel blij met het gebied, er gebeurt al heel veel en er is al veel. Mieke zit al als een soort stadsboerin in het gebied, zij moet meer 'in positie' gebracht worden. Bewoners en ondernemers verbinden moet van onderuit komen, niet opleggen als overheid, luisteren naar de mensen. Dilemma is de beoogde ringweg door het gebied, voor de ontsluiting van de stad van belang, maar voor het gebied niet.

Nieuw college, dit betekent dat we nu met een eensluidende visie komen samen met de gebiedspartijen, vervolgens proces bewaken in de komende jaren, gemeente is ook stakeholder. Moet de gemeente er niet minder mee willen?

Iedere stad heeft wel zo'n gebied, maar niet zo stil; huwelijkslocatie?

Jan Eelco maakt van de gelegenheid gebruik om de Agenda aan de wethouder mee te geven ter ondertekening wellicht?

Afsluiting

7 Pakketjes Almeerse weelde worden uitgereikt aan de wethouder, de stakeholders en aan Rolf voor de organisatie.

Samenvatting Jan Eelco:

Het gaat om 3 M's: **M**ensen, **M**omentum (nieuw college), **M**iddelen (ook kennis, tijd, geld).

* Stadslandbouwkaart Zeist: Ede heeft belangstelling, anderen kunnen contact zoeken met Jaap Beumer.

* 1 juli is de volgende bijeenkomst van het leertraject in Ede in het ziekenhuis, voedselvisie wordt meegenomen in de onderhandelingen over de invulling van het programma. Sociaal en gezond samen met de Gelderse Vallei. Het thema zal zijn stadslandbouw en zorg. Als er ideeën of andere wensen zijn op dit thema, geef ze dan door.

* Een vraag waarmee Petra en Jan Eelco aan de slag gaan is het vinden van een balans tussen 'Voorlopers – Volgers' in het stedennetwerk. Hoe bieden we toegevoegde waarde aan beide groepen. Laat het weten als je ideeën hebt.

* Probeer mét je 'nieuwe' bestuurders aanwezig te zijn op de dag van de stadslandbouw in Utrecht www.dagvandestadslandbouw.nl

Jan Eelco bedankt iedereen voor zijn inbreng en Rolf en Mieke voor de organisatie en wenst ieder een goede thuisreis en tot ziens!

Deelnemerslijst bijeenkomst 1 april 2014	
<u>naam</u>	<u>gemeente</u>
Anke van Duuren	Groningen
Wout Veldstra	Groningen
Sven Thorissen	Alphen aan den Rijn
Gjalt Faber	Leeuwarden
Suzanne Berger	Leeuwarden
Leo Boogerd	Almelo
Paul Reinerink	Almelo
Arja Nobel	Amsterdam
Lisette Boomgaard	Arnhem
Marc Dekens	Arnhem
Annemarie Gout	Utrecht
Leontine vd Meer	Rotterdam
Kees van Oorschot	Rotterdam
Jos Brok	Breda
Jaap Beumer	Zeist
Martha Harssema	Zeist
Nelle Marie Peters	Lelystad
Wijnand Stinissen	Lelystad
Arie van den Andel	Ede
Lara Sibbing	Ede
Lidwien Reyn	Duurzaam Door
Rene Bruijns	Duurzaam Door
Boudewijn Rip	Enschede
Yvon Weustink	Enschede
Benno Buursink	Enschede
Rolf Oldejans	Enschede
Mieke van Dragt	Enschede
Lucq	Student Saxion
Floor	Student Saxion
Marieke Koot	Netwerk Platteland
Jan Eelco Jansma	PPO – AGV Wageningen UR
Petra Kop	KOPcoaching
Joe Chambers	Student uit Engeland
Lieneke Voorbij	PPO – AGV Wageningen UR